

ÓRSÉGI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

A Kömendi-kastélypark "Várat"

Természetvédelmi kezelési terve

Készítette és összeállította:

Tompa Tibor

Közreműködők:

Tanner Tibor Órségi Nemzeti Park Igazgatóság

Óriszentpéter

2008.

Körmendi-kastélypark természetvédelmi kezelési terve

A tervezési terület neve:	Körmendi-kastélypark természetvédelmi terület
A terv készítéséért felelős igazgatóság neve:	Órségi Nemzeti Park Igazgatóság, Óriszentpéter
A terv készítését felelős vezető neve és beosztása:	Márkus Ferenc igazgató
Felelős tervező neve:	Tompa Tibor szakreferens
Felelős tervező cége:	Órségi Nemzeti Park Igazgatóság, Óriszentpéter
A terv készítésében közreműködők:	Tanner Tibor
A terv felterjesztésének időpontja:	2008.

.....	.....
elterjesztő aláírása	elfogadó aláírása

1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉSEK (Elérendő természetvédelmi célkitűzések, kívánatos célállapot)

- A kastélypark természeti, kert- és kultúrtörténeti értékeinek megőrzése.
- A kastélypark angolkert stílusjegyeinek, térszerkezetének, növényállományának, biológiai sokféleségének meg-, illetve fenntartása, az ezekhez szükséges ökológiai feltételek biztosítása.
- A természetközeli állapotú ártéri gyertyános-kocsányos tölgyesek, puha- és keményfa ligeterdők maradványainak, tanúfáinak védelme, megmaradásukhoz, egészségi állapotuk, létfeltételeik javításához szükséges környezeti állapot elérése.
- A kastélypark leromlott sajátos élőhelyeinek, vízháztartási viszonyainak, ökológiai adottságainak helyreállítása.
- A védett növény- és állatfajok létfeltételeinek biztosítása.
- A közművelődés, ismeretterjesztés, szemléletformálás, a szabadidő kultúrált eltöltésének elősegítése.
- A Batthyány-kastély és a kastélypark, a nevében is megtestesülő szerves egységének megteremtése, komplex (területrendezési, műszaki, infrastrukturális, kertépítészeti) fejlesztések révén a „Várkert” integrálása Körmend város kulturális és gazdasági életébe.
- A kastélypark adottságai és a város igényeinek, lehetőségeinek kölcsönös egymásra hatása által a park szerepkörének kiszélesítése, funkciójának bővítése, ismertségének, látogatottságának fokozása, színvonalának javítása.

2. TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK

- A kastélypark többfunkciós jellegének erősítése, az egyes szerepkörök jól lehatárolható elkülönítésével és meghatározásával, infrastrukturális, idegenforgalmi, rekreációt, ismeretterjesztést segítő beruházások támogatásával.
- A park fejlődésében érdekelt azonosítása és céljaik, lehetőségeik összehangolása.
- A beavatkozások, természetvédelmi kezelési feladatok és a hasznosítás összeegyeztetése, színvonalas tervezés és végrehajtás.
- A holtág helyreállítása, az idős fák életkilátásainak meghosszabbítása, a hidrológiai viszonyok helyreállítása, park-rehabilitáció érdekében vízutánpótlás kiépítése a Rába folyóból.
- Az idős és beteg fák egészségi állapotának javítása, különböző diagnosztikai és gyógyító módszerek alkalmazása és bemutatása.
- A természetközeli állapotokat mutató őspark jellegének megőrzése, növényegyedei életkilátásainak megerősítése, a pótlásokkal megsegített természetes újulat támogatása, hazai fajú, vegyes korú és szerkezetű, cserjékben gazdagabb állományrészek kialakítása.
- A puha-, illetve keményfás ligeterdő zárvány természetközeli kezelése (szálalás) a folyamatos erdőborítottság és a tipikus állományszerkezet kialakítása érdekében.
- Növénypótlások, telepítések egyrészt a keményfa ligetekre jellemző állománykép, másrészt az arborétum jelleg megerősítése érdekében.

- A holt fa szerepének kihasználásával, mesterséges berendezésekkel, figyelem felkeltéssel óvni és segíteni kell a kastélypark védett, védelmet érdemlő állat-közösségeit.
- Kiadványok, programok, eszközök és létesítmények segítségével erősíteni kell a kastélypark kulturális, oktatás-nevelési, rekreációs lehetőségeit.
- A természetvédelmi célokat szolgáló, kellő hatékonyságú és színvonalas biológiai és műszaki jellegű parkfenntartási munkák végzése.
- Kulturális, idegenforgalmat aktivizáló, ipartörténeti, gasztronómiai, rekreációs létesítmények megvalósítása, mindezekhez kapcsolódó rendezvények színtereinek kialakítása.
- A településrendezési és városfejlesztési, valamint természetvédelmi kezelési igényekhez, elvárásokhoz igazodó, azokkal harmonizáló fejlesztések végrehajtása.

3. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK KORLÁTOZÁSOK ÉS TILALMAK

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Élőhelyek kezelése, fenntartása

A Körmendi-kastélypark a hazai flóra és fauna jellemzőitől élesen el nem különülő élőhelyek komplexuma, melyek laza növény-együtteseit folyamatosan felügyelni, gondozni, alakítani és fejleszteni kell. A természetvédelmi kezelés és fenntartás során gondoskodni szükséges a következőkről.

- A Várkert különböző funkciójú területrészeit el kell különíteni egymástól az eltérő szempontú természetvédelmi kezelés érdekében.
- A Rábáról táplálkozó (védett területen kívüli ökológiai víztározó segítségével) mesterséges patakágak, árkok és szivárgók segítségével helyre kell állítani a park vízháztartását, a Rába szabályozás előtti, a ligeterdők ökológiai igényeinek megfelelő állapotokat, a lesüllyedt talajvízszint megemelésével biztosítva a regenerálódni képtelen idős fák korábban megszokott vízigényét.
- A tölgy-kőris-szil ligeterdő maradványait őrző idős tanúfák, koros exóta fák tartamos és szakszerű ápolásával, az egészségi állapot megőrzésével, a beteg fák gyógyításával gondoskodni kell az ökológiai és tájképi értékek fennmaradásáról

3.1.2. Fajok védelme

- Megfelelő felügyelet, ellenőrzés, védelem és területőrzés által a kastélyparkban ökológiai igényeiket megtaláló valamennyi élőlény – kiemelten az odú- és korhadéklakó fajok – létfeltételeiről, védelméről gondoskodni kell.
- Madár és denevér odúk kihelyezésével, gondozásával, az odvas fák védelmével biztosítani kell az ilyen igényű fajok létfeltételeinek javítását.
- A kastélyparkban madáretetőket kell kihelyezni és karbantartásukról, az etetésről gondoskodni szükséges. Fészkelési, költési időszakban, a természetvédelmi kezelési tevékenységek során fokozottan figyelni kell a fészkek biztonságára.

- Az elavult növénykatasztert fel kell újítani, az elpusztult és újonnan ültetett egyedek figyelembe vételével aktualizálni szükséges.

3.1.3. Táj- és kultúrtörténeti értékek

- A Várkertnek, mint kultúrtörténeti értéknek a megfelelő színvonalú fenntartását és fejlesztését biztosítani szükséges. Létre kell hozni a kastély és a park szerves egységét, mely átfogó szervezést, település- és ingatlanrendezési eszközök igénybevételét, a tulajdonviszonyok, gazdasági, pénzügyi alapok megteremtését feltételezi.
- Ipartörténeti (vízátemelők, energianyeresi célú) berendezések, hagyományos mechanikus szerkezetek, vízimalom (gasztronómiai funkcióval is), vízátemelő, kút, malomcsatorna életre hívásával, működtetésével bővíteni kell a kultúrtörténeti nevezetességek körét.

3.1.4. Látogatás

- A bemutatás és eszközeinek (tanösvény, táblák, reklámfüzetek, ismertető, elektronikus, digitális információs anyagok) segítségével, ezek gondozásával emelni kell a látogatottság szintjét és színvonalát, a parkot igénybevevők kiszolgálását.
- Táborhely kialakítása, pihenő- és rendezvény-terület lehatárolása révén, idegenforgalmi, gasztronómiai, ipar- és kultúrtörténeti látványosságok (vízimalom-vendéglő komplexum) segítségével növelni kell a Várkert kihasználtságát, a város életébe történő integrálódását.

3.1.5. Oktatás és bemutatás

- Megfelelő szakmai színvonalú szervezett programok, egyedi igények szerinti szakvezetés segítségével gondoskodni kell az információ és adatközlés, a tudás és ismeretek átadásáról, áramlásáról.
- Tanösvény létrehozásával elő kell segíteni a kertépítészeti, dendrológiai, botanikai, zoológiai témakörű ismeretanyagok közkinccsé tételét.
- A kastélypark területén bemutatásra érdemesnek tartott növényeket névtáblával kell ellátni.

3.1.6. Kutatás, vizsgálatok

- Elő kell segíteni, fel kell karolni a fajokat, az urbanus környezet hatásainak kitett őshonos, természetes élővilág megfigyelését, változásait, kutatását, a tudományos tevékenységet (virágzás, termésképzés, egészségi állapot, fatermőképesség vizsgálatok, szaporítás, génmegőrzés, stb.).

3.1.7. Terület- és földhasználat

- A terület jellegének, a területhasználat módjának megváltoztatása – ide értve a nyomvonalas létesítményeket, mély- és magasépítési tevékenységeket – kizárólag a természetvédelmi kezeléssel összhangban, a természetvédelmi kezelő és a hatóság által meghatározott feltételek mellett lehetséges.
- A kastélypark működésével összefüggő létesítmények üzemeltetését külön korlátozás nélkül, de a környezetvédelmi, táj- és természetvédelmi jogszabályokkal összhangban kell végezni.
- A kastélypark területén tilos minden olyan tevékenységet folytatni, mely a vonatkozó jogi normákba ütközik, vagy a természetvédelmi kezelés célkitűzéseivel, stratégiájával ellentétes.

3.1.8. Természetvédelmi infrastruktúra

- A kastélypark infrastruktúráját a természetvédelmi kezelési terv célkitűzéseinek és stratégiájának megfelelően, annak érdekében lehet csak igénybe venni és működtetni.
- A Várkert fenntartása, kezelése során gondoskodni kell útjainak gyommentes állapotban tartásáról, a szegélykövek igazításáról, kavicsozásról, a parki berendezési tárgyak (bútorok, hidak, táblák, szobrok, stb.) karbantartásáról és felújításáról, a szükség szerinti bővítésekről, fejlesztésekről.
- A kastélypark tisztán tartása, a hulladékgyűjtés és elszállítás a látogathatóság alapvető feltétele és eszköze.

3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

A Körmendi-kastélypark védett természeti területének egy része erdő művelési ágban és a parktól jól elkülönülve, a 86-os (E65) főközlekedési út keleti oldalán, külterületen található, míg a tényleges Várkert belterületi fekvésű, művelés alól kivett ingatlan, melynek természetvédelmi kezelési feladatainak meghatározott része művelési ághoz nem, de e földhasználati módhoz köthető.

3.2.1. Erdők kezelése

- A védett természeti terület erdő művelési ágban lévő része (önálló helyrajzi szám) olyan erdőtervezett, részben puha-, illetve keményfás ligeterdő-mozaik, ahol csak természetszerű erdőgazdálkodás folyhat, szálalással, egészségügyi termeléssel, a holt fa szerepének hangsúlyozásával, tartamos erdőborítottság biztosításával és mindezek bemutatásával.

3.2.2. Földhasználati módhoz, a közparkhoz köthető kezelések

- Az állomány alatti lágyszárú szint ápolása, kaszálása, gyomnövények és agresszíven terjeszkedők (pl. Rubus, Hedera sp.) visszaszorítása, ill. eltávolítása.
- Nyesések, ág eltávolítások, egészségügyi célú termelések, sebkezeléssel és további a növényzet megóvását célzó beavatkozásokkal. Idős, beteg fák kezelése, gyógyítása, a módszerek bemutatása, ismertetése (pl. táblákon), elpusztult egyedek részleges (odú- és korhadéklakókra figyelemmel nem teljes körű) eltávolítása.
- Növénypótlások a korona- és cserjeszintben (elpusztult egyedek helyett), az ártéri ligeterdő társulás fajainak felhasználásával, természetes állománykép kialakítása.
- A háttérbe szorult arborétum szerepkör hangsúlyozása újabb (az elpusztultak helyett, illetve eddig még nem alkalmazottak) exóta parkfák és cserjék telepítésével.
- Műszaki berendezési tárgyak kihelyezése a közlekedés (hidak), pihenés, kikapcsolódás (padok, asztalok), oktatás-nevelés (ismertető táblák), figyelem felhívás és tájékoztatás (tűz, balesetvédelem, parki közlekedés, stb. szabályainak kitáblázása) érdekében.
- Játszóterek létrehozása, környezetük és berendezési tárgyaik karbantartása.
- Kertészet kiépítése és működtetése.
- Rálátások, vue-k, gyepfelületek intenzív (évente 2-3-szori) kaszálása, forgatással, begyűjtéssel, szena elszállítással együtt.
- A Rába-holtágból keletkezett tó és sziget életre hívása, revitalizációja a parkon kívüli ökológiai tározóból felszín alatt vezetett csőrendszeren át.
- Ipartörténeti (vízátemelők, energianyerési célú) berendezések, hagyományos mechanikus szerkezetek, vízimalom (gasztronómiai funkcióval is), vízátemelő, kút, malomcsatorna életre hívása, működtetése.

3.2.3. Beépített, illetve beépítésre szánt területek kezelése

- A beépített, illetve arra szánt területek a természetvédelmi kezelési terv célkitűzéseivel és stratégiájával ellentétes, a vonatkozó jogi normákba ütköző feladatokat nem láthatnak el.

Kapcsolódó linkek:

<http://onp.nemzetipark.gov.hu/>

<http://koszegitk.blogspot.com/>

<http://www.videonezo.hu/members.tompatibi/varkert2.mpg/viewer.html>